

Sygn. akt III AUa 915/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Żurecki (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Ansion SSA Ewa Piotrowska
Protokolant	Beata Gandyk

po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. B. (A. B.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego A. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku

z dnia 23 stycznia 2012r. sygn. akt IX U 1514/11

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodkowi Zamiejscowemu w Rybniku.

/-/ SSA E. Piotrowska/-/ SSA M. Żurecki/-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

zdanie odrębne:

nie zgadzam się z rozstrzygnięciem, uważam że apelacja powinna być oddalona

/-/ SSA M. Żurecki

Przewodniczący

Sygn. akt III AUa 915/12

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku wyrokiem z dnia 23.01.2012 roku oddalił odwołanie A. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.z dnia 18.08.2011 roku ustalającej wysokość emerytury ubezpieczonego.

Zaskarżoną decyzją organ rentowy ustalił wysokość emerytury, którą ubezpieczony nabył od 31.12.2010 roku na podstawie art.184 w zw. z art.32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Organ rentowy ustalił wysokość świadczenia zarówno w oparciu o przepis art.183 ust.2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, tj. jako 70% emerytury obliczonej na podstawie art.53 ustawy i 30% emerytury obliczonej na podstawie art.26 ustawy oraz w oparciu o sam przepis art.26 ustawy o emeryturach i rentach i stwierdził, że wysokość emerytury obliczonej zgodnie z zasadami określonymi w art.26 ustawy jest wyższa od obliczonej zgodnie z art.183 ust.1 pkt 2 ustawy.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczony domagał się ustalenia wysokości świadczenia w części obliczonej na podstawie art.53 ustawy z zastosowaniem przeliczników pracy górniczej 1,5 i 1,8 - wskazanych w art.52 ustawy.

Sąd nie uwzględnił odwołania wskazując, że organ rentowy prawidłowo nie zastosował przeliczników pracy górniczej albowiem przeliczniki pracy górniczej mogą być stosowane zgodnie z art.51 ustawy o emeryturach i rentach przy ustalaniu górniczych emerytur, do której to emerytury ubezpieczony niewątpliwie prawa nie nabył, gdyż nie legitymuje się wymaganym 25 lub 20 - letnim okresem pracy górniczej w rozumieniu tychże przepisów.

Zgodnie z art.52 ustawy o emeryturach i rentach przeliczniki 1,5 i 1,8 za każdy rok pracy górniczej mogą być stosowane przy ustalaniu innych emerytur niż emerytury górnicze, z tym że chodzi tu o emerytury, o których mowa w art.27 - 50e ustawy, które również nie były podstawą przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury.

W apelacji od wyroku ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, zarzucając niewyjaśnienie okoliczności dotyczących przebiegu pracy górniczej ubezpieczonego celem zastosowania odpowiednich przeliczników pracy górniczej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego podlega uwzględnieniu.

Sąd Apelacyjny nie podziela zapatrywań prawnych zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w szczególności, że organ rentowy w sposób prawidłowy nie zastosował przeliczników górniczych 1,5 i 1,8 przy ustalaniu wysokości świadczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięcie powyższej kwestii wymaga przede wszystkim pogłębionej analizy zagadnień dotyczących wprowadzonych z dniem 1 stycznia 1999 roku, tj. z chwilą wejścia w życie m.in. przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz.U.

z 2009r., nr 153, poz.1227 ze zm.) zasad nabywania uprawnień emerytalnych.

Obowiązujący od 1 stycznia 1999 roku nowy system emerytalny reguluje uprawnienia do tego świadczenia wszystkich pracowników oraz osób ubezpieczonych z tytułu pracy na innej podstawie niż stosunek pracy, prowadzenia pozarolniczej działalności na własny rachunek lub z tytułu bycia duchownym - niezależnie od daty powstania stosunku ubezpieczenia i bez względu na wiek ubezpieczonego w dniu wejścia w życie reformy ubezpieczeń społecznych, jednakże w zależności od tego wieku różnicowane są zasady nabywania prawa i ustalaniu wysokości emerytury. Z tego względu system dzieli ubezpieczonych - według wieku w dniu wejścia w życie ustawy: urodzonych przed 1 stycznia 1949 roku oraz urodzonych po tej dacie, wprowadzając jednocześnie w Rozdziale 3 Działu II przepisy szczególne dotyczące emerytury dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1

stycznia 1969 roku, zastrzegając w tym ostatnim przypadku, iż możliwość skorzystania z nich przysługuje wyłącznie tym ubezpieczonym, którzy określone warunki wymagane do przyznania emerytury spełnią do dnia 31 grudnia 2008 roku.

Na gruncie obecnego systemu przez emeryturę w systemie zdefiniowanego świadczenia rozumie się zatem nabycie prawa na zasadach dotychczasowych, tj. sprzed reformy, które zakładały możliwość uzyskania emerytury po spełnieniu warunku wieku emerytalnego (podstawowego lub niższego) oraz po osiągnięciu określonego stażu ubezpieczeniowego. Możliwe było też nabycie prawa do tzw. wcześniejszej emerytury (tj. mimo nieosiągnięcia wieku emerytalnego).

Dotychczasowe zasady nabycia prawa do emerytury zostały zachowane w sposób pełny, a więc zarówno co do zasad nabycia, jak i formuły wymiaru w odniesieniu do osób, które urodziły się przed dniem 1 stycznia 1949 roku oraz w odniesieniu do wspomnianych wyżej niektórych osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku.

Zasady dotyczące ustalania wysokości emerytur dla wskazanych wyżej grup ubezpieczonych uregulowane zostały w Rozdziale 4 Działu II cytowanej ustawy, który dotyczy również ustalania wysokości emerytur górniczych przewidzianych w jego Rozdziale 3a.

W odniesieniu do pozostałych ubezpieczonych wysokość emerytury ustalana jest w systemie zdefiniowanego świadczenia przy uwzględnieniu regulacji przewidzianej w art.26 powyższej ustawy.

Wśród przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, sytuuje się również przepis art.184 tej samej ustawy, którego ust.1 stanowi, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art.32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art.27.

Po myśli ust.2 cytowanego przepisu emerytura, o której mowa w ust.1 przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Warunkiem nabycia uprawnień emerytalnych według omawianego art.184 jest zatem spełnienie - odmiennie jak w przypadku emerytur przyznawanych według reguł przewidzianych w Rozdziale 3 ustawy - wyłącznie przesłanki stażu przed dniem 1 stycznia 1999 roku. Brak w treści art.184 przesłanki końcowej daty spełnienia pozostałych warunków nabycia uprawnień emerytalnych (tj. dożycia wieku emerytalnego na dzień 31 grudnia 2008r.) powoduje, że ubezpieczeni, którzy w chwili wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych posiadali wymagany okres ubezpieczenia (szczególny i zwykły) mogą realizować prawo do emerytury na starych zasadach po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w art.32, art.33, art.39 i art.40 również po dniu 31 grudnia 2008 roku oraz nieprzystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego (względnie złożeniu wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w funduszu, za pośrednictwem organu rentowego, na dochody budżetu państwa) i rozwiązaniu stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonych będących pracownikami.

W judykaturze wyjaśniono również, iż komentowany art.184 ustanawia własne (odrębne) przesłanki powstania uprawnień emerytalnych, a zwrot „po osiągnięciu wieku przewidzianego w art.32, 33, 39 i 40” odnosi się wyłącznie do

wieku emerytalnego określonego w tych przepisach, jednak bez odwołania się do pozostałych warunków związanych z wiekiem. Z uwagi na to prawo do emerytury na podstawie art.184 nabywa ubezpieczony, który na dzień 1 stycznia 1999 roku legitymował się wymaganym okresem ogólnym i szczególnym, natomiast wiek emerytalny osiągnął po tej dacie, niezależnie od tego, czy w chwili dożycia 55/60 lat miał status pracownika, wykonywał inną pracę (np. prowadził działalność gospodarczą), czy też w ogóle nie był zatrudniony (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007, II UZP 14/06, OSNAPiUS 2007, nr 13-14, poz.199 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2007, I UK 62/07, OSNAPiUS 2008, nr 17-18, poz.269).

Rozważając powyższą kwestię w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 lipca 2007 roku Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na zróżnicowanie emerytur z uwagi na sposób ich obliczania podkreślając, iż emerytura dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 roku (Dział II Rozdział I ustawy) obliczana jest na nowych zasadach, tj. zasadach wynikających z przepisów art.25-26 ustawy. Podstawę jej obliczenia stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. Ostatecznie emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony

w art.25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z zastrzeżeniem art.183 ustawy, mającym zastosowanie do wniosków zgłaszanych w latach 2009-2013.

Z powołanego wyżej art.183 ust.1 wynika, iż emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 roku, z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art.46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2010, wynosi:

- 1) 70% emerytury obliczonej na podstawie art.53 oraz
- 2) 30% emerytury obliczonej na podstawie art.26.

Przewidziany w art.183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych sposób ustalania wysokości emerytury przyznanej na podstawie jej art.184 wskazuje zatem na tzw. mieszany jego charakter - odsyłający do obliczenia części świadczenia według dotychczasowych zasad przewidzianych w art.53 ustawy.

Ta okoliczność, przy uwzględnieniu faktu, iż o nabyciu prawa do przedmiotowej emerytury - poza przesłanką wieku - decyduje spełnienie pozostałych wymogów do dnia

1 stycznia 1999 roku, a zatem przy uwzględnieniu obowiązujących zasad, zachowanych także w odniesieniu do emerytury, przysługującej starszym ubezpieczonym, w ocenie Sądu Apelacyjnego powoduje, iż do obliczenia części emerytury zgodnie z art.53 zastosowanie znajdują przeliczniki górnicze, o których mowa w art.52 ustawy dotyczącym ustalania wysokości emerytur innych niż górnicze.

Oceny tej nie zmienia fakt, iż wspomniany art.183 nie wymienia w swojej treści art.52 powołując się jedynie na przepis art.53 i 26.

Zaznaczyć bowiem należy, iż wspomniany art.53, w procesie ustalania wysokości emerytury, usytuowany jest w Rozdziale 4 Działu II ustawy bezpośrednio po przepisach art.51 i 52 regulujących kwestie związane ze stosowaniem preferencyjnych przeliczników górniczych i dla zastosowania określonej w nim metody ustalania wysokości emerytury (w części także przyznanej w oparciu o art.184) wymaga w pierwszej kolejności prawidłowego ustalenia długości okresów składkowych (w tym wypadku z uwzględnieniem przedmiotowych przeliczników) oraz okresów nieskładkowych, co zdaniem Sądu Apelacyjnego, czyni zbędnym powoływanie się w art.183 również na art.52, nie wykluczając jednak jego stosowania.

Skoro zatem ubezpieczony w przebiegu swojej aktywności zawodowej legitymuje się okresem pracy górniczej, prowadzącej do obniżenia z mocy art.39 omawianej ustawy wieku emerytalnego i w konsekwencji uprawniającej do uzyskania prawa do emerytury na podstawie art.184 tejże ustawy, jego roszczenie w przedmiocie zastosowania do części emerytury obliczonej w oparciu o art.53, jest w pełni uzasadnione, czyniąc także zasadną apelację ubezpieczonego.

Dlatego też Sąd Apelacyjny uznał, że skoro Sąd I instancji nie badał okresu pracy ubezpieczonego pod kątem pracy górniczej oraz zastosowania przeliczników, o których mowa w art.52 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, to koniecznym jest przeprowadzenie w całości postępowania dowodowego z uwzględnieniem okresów pracy górniczej i ustalenia wysokości świadczenia w oparciu o art.53 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na mocy art.386 § 4 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

/-/ SSA E. Piotrowska/-/ SSA M. Żurecki/-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodniczący Sędzia

zdanie odrębne:

nie zgadzam się z rozstrzygnięciem, uważam że apelacja powinna być oddalona

/-/ SSA M. Żurecki

Przewodniczący

JM

Sygn. akt III AUa 915/12

Uzasadnienie zdania odrębnego do wyroku z dnia 17.01.2013 roku.

Uważam, że apelacja powinna zostać oddalona, albowiem biorąc pod uwagę językowe znaczenie przepisu art.183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie ma podstaw dla ustalania wysokości emerytur innych niż górnicze emerytury z zastosowaniem przeliczników pracy górniczej przewidzianych w art.52 ustawy osobom ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, które osiągnęły wiek uprawniający do emerytury w latach kalendarzowych 2009-2013.

Należy zauważyć, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Nie powinno się więc stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej jeżeli ta istotnie prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych.

Stąd poddawanie wykładni rozszerzającej lub zawężającej wyczerpująco i kazuistycznie określonych przez ustawodawcę przepisów określających uprawnienia do świadczeń jest nieuprawnione (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16.08.2005 I UK 378/04 OSNP 2006 nr 13-14 poz.218, z 23.10.2006 I UK 128/06 OSNP 2007 nr 23-23 poz.359 z 29.01.2008 I UK 239/07 OSNP 2009 nr 7-8 poz.103, z 4.03.2008 II UK 129/07, OSNP 2009 nr 11-12 poz.155, z 19.05.2009 III UK 6/09 LEX nr 509028).

Treść przepisu art.183 ust.2 w zw. z ust.1 ustawy jest jasna. Przepis ten stanowi, że emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej, urodzonej po dniu 31.12.1948 roku, z wyjątkiem ubezpieczonych którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art.46 lub 50, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2010 wynosi 70% emerytury obliczonej na podstawie art.53 oraz 30% emerytury obliczonej na podstawie art.26.

Będąc przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie przeliczniki 1,5 i 1,8 należne za każdy rok pracy górniczej, stosowane przy ustalaniu wysokości emerytur innych niż górnicze emerytury zostały przewidziane w art.52 ustawy o emeryturach i rentach, tj. w rozdziale 4 działu II ustawy zatytułowanym: „ustalenie wysokości emerytur, o których mowa w art.27-50e”.

Natomiast ubezpieczony bezspornie nabył prawo do emerytury na podstawie art.184 w zw. z art.32 ustawy o emeryturach i rentach, który jest samodzielną podstawą powstania uprawnień emerytalnych określającą odrębne przesłanki ich nabycia, inne niż w art.27-50e ustawy.

Niewątpliwie ubezpieczony, wskutek zastosowania zasad obniżenia powszechnego wieku emerytalnego z tytułu pracy górniczej, jako pracy w szczególnych warunkach, osiągnął wiek emerytalny w 2010 roku, co wyłączyło możliwość nabycia prawa do emerytury na warunkach z art.46 ustawy (spełnienia warunków do uzyskania emerytury z art.32 do 31.12.2008r.).

Wykładnia językowa przepisu art.183 ustawy znajduje zatem potwierdzenie też w wykładni systemowej ustawy o emeryturach i rentach.

Wynik tej wykładni wzmacnia odwołanie się do względów celowościowych ustawy, której regulacje przewidują stopniowe ograniczenie i wygaszanie preferencji w zakresie nabywania uprawnień do emerytur w obniżonym wieku oraz ustalania wysokości świadczeń. Wyrazem takich założeń ustawy jest m.in. omawiany przepis art.183 zamieszczony w przepisach przejściowych przewidujący niejako mieszany sposób ustalania wysokości emerytur dla określonej w tym przepisie kategorii ubezpieczonych osiągających wiek uprawniający do emerytury po 31.12.2008 roku a przed 2014 rokiem, przewidujący możliwość obliczania wysokości świadczeń po części według reguł z art.53 ustawy, co nie oznacza, że w przypadku tej kategorii osób ubezpieczonych istnieje możliwość wykroczenia poza te reguły, skoro przepis art.183 ustawy nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych.

Należy też zauważyć, że przepis art.183a ustawy wyraźnie stanowi, iż przepisu art.183 nie stosuje się tylko do emerytur przyznanych ubezpieczonym, którzy prawa do emerytur nabyli na podstawie art.50a lub 50c (tj. nabyli prawa wyłącznie do górniczych emerytur).

/-/SSA M. Żurecki

Przewodniczący

JM